

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Abdurahmonova Zilola Tuxtayevna

Surxondaryo v. Sherobod t. 32-DMTT tarbiyachisi

DIDAKTIK O`YINLAR BOLA FAOLIYATINING TA`LIMY ASOSI

Annotatsiya

Didaktik o'yinlar bola shaxsining tarkib topishida muhim, samarali qurol vazifasini o'taydi. Chunki hamma davrda ham, hamma millat va mamlakatdagi bolalar ham o'yinni o'zlarining eng asosiy faoliyati deb bilishadi.

Kalit so'zlar: Bola, o'yin, nutq, didaktik o'yinlar, maktabgacha ta'lim, bola shaxsi, mashg'ulot.

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohatlarning asosiy maqsadi o'sib kelayotgan kelajak vorislarini aqlli, ziyrak, har jixatdan barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishdan iboratdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har bir mashg'ulotni yangi davr bolalarining aqliy tafakkuri dunyosini boyitish orqali tashkil qilish talab kilinadi. Maktabgacha ta'limda olingan bilim, shakllangan ilk dunyoqarash, hosil qilingan ko'nikma va malakalar inson hayotining keyingi davri uchun asosiy mezon vazifasini o'taydi.

Axborotlar oqimi, texnikaning inson hayotidagi o'rni shiddat bilan riojlanib borayotgan texnika asri bolalarining ilmiy tushuncha va tafakkur qobiliyatlarini rivojlantirish har kungidan ham muhim ahamiyat kasb etish bejiz emas.

Didaktik o'yinlar bola shaxsining tarkib topishida muhim, samarali qurol vazifasini o'taydi. Chunki hamma davrda ham, hamma millat va mamlakatdagi bolalar ham o'yinni o'zlarining eng asosiy faoliyati deb bilishadi. Bola dunyoni o'yin orqali bilishga intiladi, undagi nutq, tafakkur, axloqiy sifatlar, dunyoqarash o'yin faoliyatida shakllanadi, rivojlanadi.

Buning ilmiy-nazariy, hamda amaliy ahamiyatini to'g'ri tushunadigan har bir tarbiyachi o'z mashg'ulotlarida didaktik o'yinlardan bolaning bilish qobiliyatini shakllantirishning eng samarali vositasi sifatida foydalanadilar. Albatta, e'tirof etish joizki, ta'lim vositasi sifatida didaktik o'yinlardan foydalanish hamisha o'rganishga tadqiq etilishga, amaliyotda sinab ko'rilishga ehtiyoj paydo qilgan.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish va tarbiyalash o'ziga xos xususiyatga ega. Bu

xususiyat ularning fiziologik va psixologik alomatlariga ko'ra ta'limni yangicha tashkil qilinishi, uning o'yin asosiga qurilganligi, ta'lim bilan o'yinning uyg'unlikda, o'zaro muntazamlikda olib borilishi bilan ifodalanadi.

O'yin bola xayotining uzviy qismidir. O'yin orqali bola bilim va ma'lumot oladi. Atrofdagi muhit bilan, tabiat xodisalari, manzaralari, buyumlar, qush va hayvonlar, o'simliklar dunyosi bilan tanishadi. Inson faoliyati, mehnati, turmushidan boxabar bo'ladi. O'yin jarayonida bola faqat tashqi muhit xodisalari bilan tanishib, uni his etib qolmasdan, balki, bu vokea-xodisalarga nisbatan o'z munosabatini bildiradi. Uning yaxshi va yomonligini, ma'qul va noma'qulligini, yoqimli yoki yoqimsizligini farq qilishiga o'rganib boradi. Bola faoliyatida uning mehnati-o'qish va o'rganishni o'yin bilan shu qadar birikib ketadiki, ba'zan ular orasidagi tafovvutni sezish qiyin bo'ladi.

Didaktik o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishga, atrof-muhit, tabiat bilan tanishtirishga yordam beradi, shuningdek narsalarning nomi, uning qaerda ishlatilishi bilan tanishtirishda ham qulaylik tug'diradi. Shuning uchun ham didaktik o'yinlar turli mavzu va mazmunda tashkil qilinadi.

Didaktik o'yinlar orqali bolalar narsalar haqida alohida aniq va umumlashgan tushunchalar hosil qiladilar. Bu xildagi o'yinlarga "Magazin", "Dugonalar uchrashdi", "Qo'g'irchoqni kiyintiramiz", "Nima qaerda o'sadi?", Savzavotlar, mevalar, daraxtlar to'g'risida o'tkazish mumkin, "Kimga nima kerak?", "Bu nima uchun kerak?", "Garaj", "Butun va bo'laklar" misol bo'la oladi.

Ta'lim jarayonida didaktik o'yinlardan ta'lim vositasi sifatida foydalanish doimiy dolzarb muammo sifatida, amaliyotga tadbiiq etilgan.

Mashg'ulotlar bola aqlini o'stirishda, mustaqil fikrlashga o'rgatadi. Bolaning tafakkurini o'stirishda birinchi navbatda tushunchalar hosil qilishdan boshlanadi. Dastlab, bog'chaning

kichik guruhlarida bolalarda konkret tushunchalar hosil qilinadi. Masalan: stol, qo'g'irochq, daraxt, tarelka, shuningdek yakka tushunchalar ham hosil qilinadi. Masalan: Lekin bobomiz haqida. Bog'chani katta guruhlariga kelib bolalarda umumiy tushunchalar hosil qilinadi. Masalan: "o'simlik", "meva", "transport", "mebel" kabilar, bundan tashqari bolalarda hosil bo'lgan abstrakt tushunchalarni predmetlarga bog'langan holda konkretlashtirib boriladi. Bolalarning fikr yuritish qobiliyatlari bog'chada o'tkaziladigan ta'limiy mashg'ulotlar, sanoq va nutq o'stirish mashg'ulotlari yordamida o'stirib boriladi.

Bolalar tafakkuri turli xil sayr va ekskursiyalar yordamida ham o'stirib boriladi. Ekskursiyalar bolalarda tafakkur jarayonini aktivlashga va rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar ekskursiya va sayllar paytida kuzatuvchanligi ortadi, ular turli narsalarni taqqoslashga, analiz – sintez qilishga o'rganadi. Masalan: boqqa ekskursiyaga chiqqan bolalar bog'ning bir chekkasida yer kovlayotgan toshbaqani oyoqlarini belkurakka o'xshatsa, ikkinchi bola ekskavatorning kovushiga o'xshatadi. Bunday taqqolovchi mulohazalar bolalar tafakkurini o'stirishga aktiv ta'sir etadi.

"Qiziqish – bu to'la fikrlashdir. Bolalar tafakkurini o'stirishda ana shu qiziqishlardan ham foydalanish lozim, chunki qiziqish bolaning bilimlarini chuqurlashtiradi. Demak, maktabgacha yoshi davrida bolaning tafakkuri tez suratlar bilan o'sib borar ekan, uni yanada taraqqiy ettirish va rivojlantirish hozirgi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlari oldida turgan eng muhim vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nishonova Z.T. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. T., 2008
2. Nishonova Z.T. «Bolalar psixologiyasi» o'quv qo'llanma. – T., 2010 y.
3. Nizomova K. Olti yoshli bolalarni maktabga psixologik tayyorligi va ularning maktabga moslashish jarayonini o'rganish, T., Ilm-ziyo nashriyoti, 2012
4. Norbosheva M Bolalar Psixologiyasi. T., 2013 yil
5. Rasulova M., Abdullaeva Q., Safarova L. Bolalarni rivojlantirish va maktabga tayyorlash tayanch dasturi – t.: o'zpfiti, 2014 yil 16 bet.
6. Xasanboeva O.U va boshqalar. «Maktabgacha ta'lim pedagogika». T., 2016.
7. Hasanboyev J., Hasanboyeva O., To'raqulov X.A, Haydarov M.. Pedagogika fanidan izohli lug'at. T-2008 yil.
8. Yusupova P. Maktabgacha pedagogika T., 2007
9. <http://www.ziyonet.uz/>
10. <http://www.istedod.uz/>
11. <http://www.pedagog.uz/>
12. <http://www.google.uz/>